

3.3 Z vidika finančnega prispevka Skupnosti nacionalnim kontaktnim točkam Odbor poziva k:

- boljši uskladitvi držav članic pri primerjavi statističnih podatkov, tako da bodo informacije bolj zanesljive in primerljive – kot npr. Eurostat. Zato je treba člen 5(2) osnutka uredbe poudariti v to smer;

- intenzivni vključitvi v sektorju dejavnih nacionalnih družbenih mrež v delo nacionalnih kontaktnih točk..

3.4 Odbor bo podrobno preučil nov akcijski načrt Evropske unije za boj proti drogam, katerega objava se pričakuje v prvih mesecih leta 2005.

V Bruslju, 29. oktobra 2004

Predsednica

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Anne-Marie SIGMUND

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o Izboljšanju izvajanja lizbonske strategije

(2005/C 120/16)

Evropski svet je v sklepih svojega predsedstva z dne 25. in 26. marca 2004 v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti pozval Evropski ekonomsko-socialni odbor, da obravnava načine in sredstva za: izboljšanje izvajanja lizbonske strategije.

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo je sprejela svoje mnenje dne 7. oktobra 2004 na podlagi dela usmerjevalnega odbora za lizbonsko strategijo. Poročevalec je bil **gospod Vever**, soporočevalca pa **gospoda Ehnmark** in **Simpson**.

Na svojem 412. plenarnem zasedanju dne 27. in 28. oktobra 2004 (seja z dne 27. oktobra) je Evropski ekonomsko-socialni odbor sprejel naslednje mnenje s 169 glasovi za, 4 glasovi proti in 8 vzdržanimi:

1. Uvod

- za cilj zastavil uravnotežen razvoj treh delov strategije tj. gospodarska rast, socialna kohezija in okoljska trajnost, s spodbujanjem evropske konkurenčnosti in ustvarjanju delovnih mest s pomočjo ustreznih okoljskih politik.

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor pozdravlja dejstvo, da ga je Evropski svet dne 25. in 26. marca 2004 pozval k preučevanju načinov in sredstev za učinkovitejše izvajanje lizbonske strategije, ki je trenutno na polovici poti.

1.2 Odbor poudarja, da je od svojega začetka lizbonski mandat z dne 24. marca 2000:

- poudarjal potrebo po aktivnem vključevanju socialnih partnerjev in civilne družbe v strategijo s spremenljivimi oblikami partnerstva;

- podrobno navedel, da je njegov uspeh odvisen predvsem od zasebnega sektorja in javno-zasebnih partnerstev;

1.3 V zadnjih letih je Odbor v vseh svojih razpravah, zaslišanjih in mnenjih stalno poudarjal pomembnost lizbonske strategije za ekonomsko in socialno prihodnost Unije ter pozival ekonomske in socialne akterje k dejavnem sodelovanju pri izvajanju strategije. Odbor je pred kratkim sprejel mnenja o konkurenčnosti evropskih podjetij, strategiji EU za trajnostni razvoj⁽¹⁾, boljšem ekonomskem vladanju v EU in ukrepih politike zaposlovanja⁽²⁾. Odbor je vedno znova opozarjal, da ciljev lizbonske strategije ne bo mogoče doseči brez vključevanja civilne družbe.

⁽¹⁾ UL C 117, z dne 30.4.2004.

⁽²⁾ UL C 110, z dne 30.4.2004.

1.4 Kot odgovor na povabilo Evropskega sveta je Odbor ob sklicevanju na svoja najnovejša stališča glede lizbonske strategije:

- v to nalogo vključil vse svoje strokovne skupine;
- poskušal zbrati mnenja ekonomsko-socialnih svetov držav članic in glavnih evropskih organizacij, ki zastopajo organizirano civilno družbo;
- v ta namen 9. in 10. septembra organiziral obravnavo v Bruslju.

2. Splošna ocena

2.1 Lizbonska strategija je najbolj znana, v ožjem smislu, kot zaveza, na podlagi katere naj bi Evropa v svetovnem merilu postala najbolj dinamično, konkurenčno in na znanju temelječe gospodarstvo.

2.2 Ta skrajšan opis lizbonske strategije se je pogosto ponavljala, vendar pa njen obseg in vplivi niso bili vedno razumljivi.

2.3 Lizbonska strategija je zelo zahtevna vizija za celotno družbo Evropske unije. Oblikovanje strategije je okrepilo temeljne cilje Unije, vendar sedaj v širšem obsegu s 25 državami članicami.

2.4 Lizbonska strategija ni:

- zgolj zamisel za profesionalne gospodarstvenike;
- cilj za „bruseljski establišment“, ki deluje sam;
- ozko zastavljena zamisel izključno za gospodarske spremembe;
- cilj, ki ni velja za nezdržljivega s trajnostnim razvojem;
- zamisel, ki ne upošteva socialnih posledic gospodarske rasti.

2.5 Pravilna predstavitev in razlaga lizbonske strategije je:

- metoda za oblikovanje prihodnosti Evrope;
- strategija za zagotavljanje in izboljšanje kakovosti življenja državljanov Evropske unije;
- pomemben element za izkoriščanje novih priložnosti na znanju temelječega gospodarstva;
- priznanje, da je za zagotavljanje zaposlovanja in izboljšanje življenjskih standardov na eni strani in za več konkurenčnosti na drugi, potrebna nova dinamika;
- strategija za spodbujanje sinergije med gospodarskimi, socialnimi in okoljskimi ukrepi;

— strategija, ki gradi na preteklih uspehih Evropske unije;

— sposobnost trajne gospodarske rasti s številnejšimi in boljšimi delovnimi mesti in večjo kohezijo.

2.6 Pri razvoju lizbonske strategije je prizadevanje za konkurenčnost in rast odločilni element za večjo gospodarsko blaginjo, ustvarjanje delovnih mest, varnost in izboljšanje kakovosti življenjskih slogov in izboljšanje življenjskih standardov. Boljša kakovost življenja, socialne izboljšave in okoljska trajnost lahko prav tako ustvarjajo rast. Skladno z gospodarskim napredkom, doseženim v Lizboni, bo mogoče izboljšati podporo, ponujeno tistim skupinam evropskega prebivalstva, ki živijo na pragu revščine, tako da se širi uresničevanje socialne vključenosti in upošteva trajnost teh dosežkov za poznejše generacije.

2.7 Kdor meni, da lizbonska strategija obravnava zgolj konkurenčnost, ni razumel bistva.

2.8 Odbor bi najprej omenil, da je lizbonska strategija že omogočila številne pozitivne dosežke, ki so se začeli pojavljati v zadnjih petih letih, kar vključuje:

- zavedanje o potrebi po reformi, ki presega tradicionalne razdelitve;
- pospešeno širitev informacijskih tehnologij in inovacijskih procesov;
- večjo podporo pri ustanavljanju in financiranju malih in srednje velikih podjetij;
- večjo skrb za trajnostni razvoj, namenjen zniževanju javnih primanjkljajev, ponovni vzpostavitvi stabilnosti proračuna za socialno zaščito in varstvu okolja;
- pobude socialnih partnerjev pri socialnih reformah;
- ukrepe za poenostavitev pravnih in upravnih postopkov, čeprav v omejenem obsegu.

2.9 Kljub pozitivnim vidikom je rezultat zadnjih petih let prinesel razočaranje glede uresničevanja ciljev, zastavljenih v Lizboni. Evropa, ujeta med velikimi industrializiranimi tekmeci in nastajajočimi gospodarstvi z nizkimi proizvodnimi stroški, ki čedalje bolj uporabljajo nove tehnologije, se sooča z vse večjimi izzivi konkurence. Skrb povzroča več indikatorjev:

- majhno povpraševanje na notranjem trgu, nizke naložbe in šibka rast v Evropski uniji, ki je v obdobju od 2001 do 2003 znašala letno približno 1 %;

- neuresničevanje ciljev zaposlovanja, upadajoča kakovost delovnih mest in izguba varnosti delovnih mest;
- vedno večje število zaprtij in selitev evropskih proizvodnih obratov na nove lokacije;
- precejšen odliv raziskovalcev in mladih, ki končajo študij, v tretje države;
- trajni ali celo rastoči javni primanjkljaji v več državah članicah;
- nesorazmerne davčne stopnje in predpisi za podjetja;
- rastoči stroški socialno-varstvenih sistemov in pospešeno demografsko staranje ter naraščajoča ranljivost nekaterih skupin;
- usmeritev v specializacijo izdelkov ne ustreza predstavi o gospodarstvu, ki temelji na znanju.

2.10 Hkrati pa izvajanje lizbonskih reform zaostaja.

2.10.1 Na evropski ravni si je 25 držav članic zadalo nalogo uresničiti enotni trg na več področjih (energetika, storitve, javna naročila, vseevropska omrežja, prilagoditev javnih uprav), vendar pa se pri uresničevanju potrebnih ukrepov ne držijo časovnega okvira.

2.10.2 Na nacionalni ravni so rezultati različni, pomanjkljivosti pa zadevajo predvsem:

- strukturno zapletenost predpisov in upravnih postopkov;
- stalno neskladje med ponudbo in povpraševanjem po delovni sili;
- pretirano visoko stopnjo predčasnega upokojevanja, kljub nasprotujočim obveznostim;
- izobraževalne sisteme;
- izdatke za raziskave, ki se na splošno nadalje prej zmanjšujejo kot povečujejo v smeri lizbonskega cilja 3 % BDP;
- nezadostno posvečanje pozornosti družbenim problemom, ki nastanejo zaradi potrebe po inovacijah.

2.10.3 Nove države članice morajo pogosto premagovati dodatne ovire, ki so posledica zaostalosti v razvoju, na primer pri zaposlovanju, na področju tehnologije ali okolja, čeprav se te ovire včasih tudi izravnavajo z obnovitvenimi ukrepi, ki so radikalnejši v EU 15. Med temi so severne države na splošno v

svojih reformah dosegle večji napredek kot južne. Enako opažanje velja za države članice, ki jim je uspelo uravnotežiti proračune v primerjavi s tistimi, ki so dovolile nadaljnjo rast primanjkljaja. Celo visoko razvite države članice imajo v primerjavi z uspešnimi tretjimi državami zaostanke na nekaterih področjih. Cilj reforme ni preprosto biti boljši kot prej, temveč biti boljši od drugih.

2.11 Lizbonska strategija je torej ujeta v začaran krog: šibka rast otežuje izvajanje reform, zaostajanje reform pa nadalje ovira rast in zaposlovanje. Doslej izvedene reforme se nanašajo predvsem na ponudbo v gospodarstvu. Reforme niso uspešne, ker jih ne spremlja zadostno povpraševanje.

2.12 Na spomladanskih zasedanjih Evropskega sveta se je zdelo, da države članice dajejo prednost novim razpravam o ciljih, ki so že bili določeni v Lizboni – četudi to pomeni še večje število priporočil – namesto da bi se strogo ocenilo stanje reform, ki dejansko že potekajo, in se jasno zavezalo k ostalim dejavnostim v obliki rokov. Države članice v Bruslju prepogosto niso zmožne jasno razložiti, kaj delajo doma ali na katerih področjih niso dosegle ciljev, za katere so se dogovorile v Bruslju. Različni cilji reform, obveznosti in sodelujoče države se soočajo z ravno tako velikim številom pomanjkljivosti glede soodgovornosti, izvajanja in usklajevanja ali učinkovitostjo v gospodarstvu in na trgu dela.

2.13 Obstaja torej nevarnost, da pri potrebnih reformah ne bo zadostne odločnosti, kljub prepričanju, da je strategijo mogoče uresničiti. Takšen lizbonski mehurček najverjetneje ne bo počakal do leta 2010, da se razpoči.

2.14 V Lizboni določen cilj, s skrbno izbranimi reformami izboljšati konkurenčnost ob trajnostni gospodarski rasti, ki spodbuja zaposlenost in krepi socialno kohezijo, še vedno velja za Evropo, ki pa se sedaj nahaja na razpotju:

- na eni strani je Evropa vodilni izvoznik in največji notranji trg v svetovnem merilu (v smislu BDP), ter je zmožna nadaljevati dinamične projekte, kar je dokazala z eurom in širitvijo;
- po drugi pa zaostaja v gospodarski rasti, izgublja moč zaradi preseljevanj podjetij na nove lokacije ter se zdi negotova in ogrožena zaradi nazadovanja, do katerega je prišlo ob zmanjšani konkurenci na globalnem trgu.

2.15 Lizbonski cilj je uravnovešen cilj, ker interaktivno usklajuje gospodarske vidike konkurenčnosti, socialne zahteve (zaposlovanje, izobraževanje, socialna kohezija, življenjski in delovni pogoji) ter, kot je bilo poudarjeno na vrhu v Göteborgu, okoljske zahteve.

2.16 Metode lizbonske strategije ostajajo veljavne in temeljijo na:

- večletnem urniku, razdeljenem na več faz do leta 2010, do katerega naj bi dokončno uresničili enotni trg;
- skupnem ocenjevanju napredka na vsakoletnem spomladanskem zasedanju Evropskega sveta;
- odprti metodi usklajevanja z državami članicami glede skupnih ciljev, najboljše prakse, ki lahko koristno dopolni metodo Skupnosti na področjih, za katera so pristojne države članice;
- poudarjanju osrednje vloge zasebnega sektorja, javno-zasebnih partnerstev, vključevanja civilne družbe s strani javnih organov in dialoga med socialnimi partnerji.

2.17 Doslej je sodelovanje v okviru odprte metode usklajevanja sodilo med mednarodne zadeve in je potekalo med vladami. V nacionalnih parlamentih je primanjkovalo demokratične konsolidacije. V državah članicah je treba sprožiti resno nacionalno parlamentarno razpravo o vprašanih lizbonske strategije.

2.18 V mnogih državah članicah je primanjkovalo vključevanja in podpore udeležencev civilne družbe. Ta pomembna pomanjkljivost je največje razočaranje pri izvajanju lizbonske strategije in lahko pomaga razložiti izražene pomisleke in nastale pomanjkljivosti. To potrjuje tudi neuspešno vzpostavljane komunikacije in partnerstva.

2.18.1 Pomanjkanje komunikacije je očitno. Kljub trajnim nacionalnim razpravam o zaposlovanju, izobraževanju, socialni zaščiti, preseljevanju podjetij na nove lokacije in tehnološki konkurenčnosti niti države članice niti mediji ne komunicirajo z javnim mnenjem o vprašanju lizbonske strategije. Ko se jih obvesti o cilju konkurenčnosti, postavljenem v Lizboni, večina evropskih državljanov ne razume niti njegovega namena niti obsega. Mnogi so prepričani, da je postati „najbolj konkurenčno (...) gospodarstvo na svetu“ ali nestvarno ali pa pomeni konec evropskega socialnega modela z zniževanjem na stopnjo, ki jo imajo na tem področju manj razvite države. Ti odzivi kažejo, da je treba cilj razložiti in pojasniti, da je namen postati konku-

renčen v svetovnem merilu z zmanjševanjem nekaterih ovir in premagovanjem drugih z boljšo uporabo lastnih sredstev.

2.18.2 Mnogi ljudje v Evropi ugotavljajo, da s tem, ko se postavljajo pod vprašaj socialne upravičenosti, ostajajo nejasne pravice, ki naj bi jih dobili v zamenjavo – v smislu zaposlovanja in trajnostne socialne zaščite. Ljudje so zelo zaskrbljeni zaradi:

- rastočega števila preseljevanj podjetij v konkurenčne države z nizkimi proizvodnimi stroški;
- rastočega pritiska na zaposlovanje in delovne pogoje ter izgube varnosti delovnih mest;
- težav pri strukturnih spremembah v regijah in sektorjih, ki so najbolj prizadete zaradi brezposelnosti;
- oslabljenih sistemov socialne zaščite (brezposelnost, bolezni, starost).

2.18.3 Preveč ljudi v Evropi ima tudi občutek, da nimajo nobene pravice do soodločanja pri reformah, ki pa jih vendarle neposredno zadevajo in ki, na splošno povedano, ogrožajo predhodno pridobljena zagotovila in pravice. Poleg tega poročila Komisije in držav članic nasploh zagotavljajo premalo informacij o načinih posvetovanja in vključevanja civilne družbe ali o partnerstvih z različnimi udeleženci civilne družbe (vloga zasebnega sektorja, vloga socialnih partnerjev, javno-zasebna partnerstva, nevladne organizacije itd.), kljub dejstvu, da so tem vprašanjem v lizbonski strategiji pripisovali velik pomen.

3. Izboljšanje konkurenčnosti

3.1 Poudarjanje konkurenčnosti potrjuje potrebo po doseganju trajnostne konkurenčnosti v odprtem in svetovnem gospodarstvu s povečanjem uporabe novih tehnologij, opredelitvijo učinkovitejšega poklicnega izobraževanja, usposobljenimi delojemalci in izboljšanjem produktivnosti. Jedro strategije je kakovost (kakovost blaga, storitev, predpisov, upravljanja, zaposlovanja, socialnih odnosov in okolja).

3.2 Te cilje bi najbolje dosegali z bolj poštenim in učinkovitejšim mednarodnim okvirom za trgovino in plačila.

3.3 Poleg novih pravil na mednarodni ravni mora evropsko gospodarstvo poenostaviti svoje notranje predpise na ravni Skupnosti in na nacionalni ravni. Pretirani uradniški izdatki odvrtaajo od pobud, ki so potrebne za konkurenčnost.

3.4 Evropski ekonomsko-socialni odbor, za razliko od Sveta in Komisije, ocenjuje, da bo samo z bistveno spremembo gospodarske in zlasti makroekonomske politike, mogoče odpraviti ovire za trajnostno in daljnosežnejšo obnovo gospodarskih razmer v EU. Evropska unija mora računati na lastne sile, da bi evropsko gospodarstvo ponovno usmerila na pot rasti in polne zaposlenosti. Za to je potrebna uravnotežena makroekonomska politika, katere izraženi cilji so cilji lizbonske strategije, in sicer polna zaposlenost, okrepitev konkurenčnosti kakor tudi dejansko upoštevanje obveznosti „trajnostnega“ razvoja v skladu s sklepi vrha v Göteborgu.

3.5 Cilj monetarne politike bi moral biti vzpostavitev ravnotežja med stabilnostjo cen, gospodarsko rastjo in zaposlovanjem. Vendar pa mešanica politik, ki jo priporoča Svet, ne vključuje jasnega poziva ECB, naj prevzame odgovornost na področju realne ekonomije (rast in zaposlovanje). Smiselno bi bilo ECB opozoriti, naj si zastavi za cilj širšo stabilnost, npr. ne samo stabilnost cen, ampak tudi stabilno rast, polno zaposlenost in socialno kohezijo. Evropski ekonomsko-socialni odbor je sam ob različnih priložnostih zahteval, naj monetarna politika prispeva k doseganju ciljev za rast in polno zaposlenost (glej, na primer, resolucijo Odbora z 19. septembra 2002, naslovljeno na Evropsko konvencijo).

3.6 Treba bi bilo okrepiti politike v podporo podjetjem za ustanavljanje in razvoj, med drugim vključno s hitrejšim in cenejšim ustanavljanjem podjetij, ukrepi za izboljšanje dostopa do rizičnega kapitala, več programi za izobraževanje podjetnikov in gostejšo mrežo podpornih storitev za mala podjetja.

3.7 Vseživljenjsko učenje bi moralo biti na voljo državljanom vseh starosti, v vseh državah članicah, ljudi pa bi bilo treba spodbujati, da ga izkoristijo.

3.8 Treba bi bilo sprostiti potencial enotnega trga. Evropska unija bi zdaj morala užiti prednosti trga, ki je večji od trga v ZDA ali na Kitajskem, vendar:

- preveč direktiv ni bilo v celoti prenesenih v nacionalno zakonodajo;
- ni bilo doseženega ustreznega napredka pri zagotavljanju standardizacije in vzajemnega priznanja za zagotavljanje storitev;
- je prišlo do zamud pri liberalizaciji trgov, vključno s tistimi v javnem sektorju;

- je prišlo do težav pri doseganju dogovora o izvedljivih evropskih pravicah intelektualne lastnine;
- zaradi davčnih razlik nastajajo izkrivljanja.

3.9 Pomoč Skupnosti bi morale biti v prihodnosti pogojene z izboljšavami v državah članicah, kjer „strukturne“ pomanjkljivosti ovirajo prenos.

3.10 Trgovino in plačila bi morali pospešiti z okrepljenim upravnim sodelovanjem med Komisijo in državami članicami na številnih področjih, kot so carinski postopki, pogodbe javnega sektorja in mednacionalne javne storitve.

3.11 Poleg tega države članice zaostajajo v naslednjih sektorjih:

- medsebojnem povezovanju in posodabljanju prometne infrastrukture, kar je vplivalo na dokončanje projektov vseevropskega omrežja;
- dostopu do rizičnega kapitala za mala in srednje velika podjetja;
- javnih primanjkljajih v nekaterih državah;
- izdatkih za raziskave in razvoj, ki so se glede na BDP na splošno zmanjšali, namesto da bi se povečali (1,9 % BDP v primerjavi z 2,6 % v ZDA), in ki zaostajajo daleč za ciljem treh odstotkov;
- visoki stopnji predčasnega upokojevanja kljub obveznostim iz Barcelone 2002;
- izobraževalnih sistemih, ki ostajajo brez stika z ekonomskimi resničnostmi in izgledi za zaposlitev v prihodnosti.

3.12 Evropska podjetja pa zaostajajo na naslednjih področjih:

- raziskave & razvoj: v letu 2002 je zasebni sektor v ZDA za raziskave namenil 100 milijard evrov več kot v Evropi. Evropski svet v Lizboni je določil cilj, da se 3 % BDP nameni za R&R, od tega morata 2/3 priti iz zasebnega sektorja. Danes ta prispeva le 56 %.
- vseživljenjsko učenje: od začetka uvedbe lizbonske strategije se je delež odraslih, ki se udeležuje vseživljenjskega učenja in izobraževanja, povečal le za 0,5 % in tako znaša 8,5 %. Takšen razvoj napoveduje neuspeh glede na cilj, ki je bil v Lizboni določen: 12,5 % do leta 2010.

4. Vključevanje socialne razsežnosti

4.1 Potrebna je jasna strategija za spodbujanje konkurenčnosti in tudi vzdrževanje socialne kohezije: to bi lahko bil nov začetek za socialno politiko. Strateški okvir bi morali razviti socialni partnerji v sodelovanju s Komisijo in vladami držav članic. Socialno razsežnost lizbonske strategije je treba v celoti priznati kot ključni dejavnik za doseganje blaginje, produktivnosti in socialne vključenosti, v naslednjih petih letih lizbonske strategije pa jo bo treba posodobiti.

4.2 Evropski ekonomsko-socialni odbor poziva vlade držav članic, da beležijo napredek pri ukrepih, potrebnih za napredek pri lizbonskih ciljeh v prizadevanju, da spodbudijo gospodarski razvoj. To je zelo zaželeno, da bi bilo mogoče izdelati Nov dogovor za evropsko družbo. Osredotočil naj bi se na štiri področja, ki jim je treba posvetiti posebno pozornost. Ta štiri področja so:

- več, boljša in varnejša delovna mesta!
- starejši ljudje v poklicnem življenju;
- dejavnejša politika socialnega vključevanja;
- zdravstveno varstvo in povezava med zdravjem in okoljem.

4.3 Skupna prizadevanja, ki vključujejo socialne partnerje, nevladne organizacije in vlade, so potrebna tudi za razvoj oblik in financiranja nadaljnega poklicnega izobraževanja na precej višji ravni, kot je sedanja, za veliko večji delež iskalcev zaposlitve, zlasti v sektorjih, kjer so večje potrebe po strokovnem znanju in sposobnostih.

4.4 Socialni partnerji morajo stopiti skupaj za izboljšanje delovnega okolja in organizacije dela ter tako povezati izboljšano produktivnost in višjo dodano vrednost na zaposlenega. Da bi omilili nekatere probleme starajoče se delovne sile (in upadajočega števila mladih, ki vstopajo na trg dela), bodo morali te demografske značilnosti obravnavati vlade, podjetja in organizacije dela.

4.5 Posebna vprašanja glede ljudi, ki so zaradi procesa spremembe v slabšem položaju, bodo zahtevala smernice za določitev aktivnejše politike socialnega vključevanja.

4.6 Še vedno veljajo splošni cilji, ki so bili za socialno politiko opredeljeni v lizbonski strategiji, nastale so le manjše spremembe. Po drugi strani pa sta se narava in obseg globalnih izzivov v zadnjih štirih letih precej spremenila. Pojav hitro

rastočih gospodarstev Kitajske in Indije neposredno vpliva na lizbonsko strategijo: na trg prihaja vedno več visokotehnoloških proizvodov po zelo privlačnih cenah. Vztrajna visoka rast produktivnosti v Združenih državah Amerike pomeni, da lizbonska strategija zasleduje hitro premikajoče se cilje. Sodeč po statistikah, večanje delovne produktivnosti (na uro), ki smo jo beležili v devetdesetih letih v Evropi in ki je bila višja kot v Združenih državah, sodi v preteklost.

4.7 Pozitiven dejavnik in hkrati izziv je širitev Evropske unije. Nove države članice pomenijo izredno pomembno rast notranjega trga, kupne moči in kvalificiranih človeških virov. Vendar pa prinašajo tudi nove izzive glede socialnega vključevanja. V zvezi s človeškimi viri bo treba posodobiti razpoložljivo izobraževanje in usposabljanje na področju visoke tehnologije – kar velja tudi za petnajst držav članic.

4.8 EESO je obravnaval prednosti možne Listine o trajnostnem socialnem razvoju, ki zajema omenjena področja socialne politike in določa ustrezne temeljne pravice državljanov. Odbor na podlagi teh razmislekov predlaga, da se Listino o trajnostnem socialnem razvoju vključi v delovni program na področju socialne politike. Listino bo moral spremljati tudi akcijski program EU, katerega cilj je koordinacija različnih ukrepov ter pomoč državam članicam pri osredotočenju na prednostna področja.

5. Trajnostni razvoj

5.1 Strategija EU za trajnostni razvoj je v fazi revizije, odločitev o rezultatu pa se pričakuje na sestanku Evropskega sveta marca 2005. Strategija za trajnostni razvoj vključuje ukrepe na ekonomskem, socialnem in okoljskem področju, ki se izvajajo vzajemno.

5.1.1 Kot se je pokazalo po zasedanju Evropskega sveta spomladi 2002, vključuje lizbonska strategija vzporedne ukrepe na ekonomskem, socialnem in okoljskem področju. Okoljska razsežnost je bila dodana na sklep Evropskega sveta v Göteborgu.

5.2 Napačno bi bilo, če bi lizbonsko strategijo in načelo, ki podpira strategijo za trajnostni razvoj, obravnavali kot nasprotujoči si prizadevanji. Lizbonska strategija ima jasen časovni okvir, tj. do leta 2010. Časovni okvir strategije za trajnostni razvoj pa je neomejen in zajema medgeneracijska vprašanja.

5.3 Ob upoštevanju namenov Evropskega sveta, da marca 2005 sočasno revidira obe strategiji, se je treba zavedati treh vidikov:

- Lizbonska strategija, ki bo trajala le še pet let, se bo začela lotevati vprašanj, katerih časovni okvir presega leto 2010. Takšna vprašanja in ukrepe je treba oceniti v skladu z merili, uporabljenimi v strategiji za trajnostni razvoj. S takšnim pristopom nudi lizbonska strategija možnost, da se začnejo dejanski projekti, ki jih je prav tako mogoče označiti kot ukrepe znotraj trajnostnega razvoja.
- Pomembno je, da revidirana strategija za trajnostni razvoj pri opredelitvi dolgoročnih ciljev in ukrepov upošteva funkcije lizbonske strategije ter, kadar je treba, koordinira akcije in programe.
- Lizbonska strategija ima lahko določeno količino ciljev in ukrepov, praviloma pa bo sestav ciljev in ukrepov strategije za trajnostni razvoj še širši. Vendar pa se bodo ti pojavljali korak za korakom. V obeh primerih je bistveno, da imajo lahko ključno vlogo nacionalne in lokalne ravni. Nobena od obeh strategij ne more delovati, če gre predvsem za pristop od zgoraj navzdol; obe strategiji bosta morali biti strategiji s pristopom od spodaj navzgor.

6. Partnerstva

6.1 Zahtevni predlogi za bolj dinamično izvajanje lizbonskega procesa vsebujejo različne tematike. Čeprav nobena posamična politika ali akcijski načrt ne bo ključen, pa izstopa ena tematika. Učinkovito izvajanje lizbonske strategije zahteva priznanje vzajemnega delovanja mnogih ljudi, vlad, agencij, organizacij in evropskih ustanov po vsej Skupnosti.

6.2 Obnovljena dinamika je vsekakor odvisna od večplastnega „partnerstva za spremembo“. Zamisel partnerstva lahko ponazorimo, da lizbonski cilji nimajo pristopa od zgoraj navzdol niti niso oddaljeni od vprašanj o vsakdanjem življenju državljanov.

6.3 Odbor poudarja, da je najšibkejša točka izvajanja lizbonske strategije nezadostno vključevanje akterjev civilne družbe – kljub posebnemu poudarku te točke v lizbonski strategiji. Ta šibka točka je lahko usodna za uspešnost strategije. Odbor je zadovoljen, da je Evropski svet 24. marca 2004 zagovarjal rešitev tega problema s partnerstvi za reformo. Odbor se je strinjal, da bo opravil svojo vlogo v tem procesu s predložitvijo akcijskega načrta.

6.4 Odbor namerava sodelovati z ekonomsko-socialnimi sveti držav članic ter z vsemi socialnimi in poklicnimi partnerji,

ki želijo biti vključeni v vzpostavljanje mreže pobud civilne družbe za pospeševanje uspeha reform.

6.5 To bo interaktivna in decentralizirana mreža, ki bo zbrala spletne strani udeležencev, da bi:

- določili socialne in poklicne pobude – tiste, ki že potekajo, in tiste v pripravi – ki pomagajo pospeševati reforme lizbonske strategije na evropski, nacionalni ali regionalni ravni;
- izdelali najboljše prakse na teh področjih, vključno s čezmejnimi vprašanji;
- si izmenjali ustrezne izkušnje in analize akterjev civilne družbe;
- organizirali posvetovalne forume in razprave o reformah.

6.6 Oblikovan bo kodeks ravnanja, da bi pospeševali takšne pobude, uporabljali pa ga bodo vključeni v mrežo.

6.7 Pred spomladanskim zasedanjem Evropskega sveta bo organizirana vsakoletna konferenca z omrežnimi partnerji, da bi popisali pobude civilne družbe.

6.8 Odbor namerava služiti kot forum na evropski ravni za dialog o „partnerstvih za reformo“ in pri tem graditi na nacionalnih in evropskih izkušnjah.

6.9 Ta povezava z nacionalnimi predstavniškimi telesi bi prinesla dobro uveljavljene izkušnje, tako da bi Evropski ekonomsko-socialni odbor lahko učinkoviteje prispeval k letnim pregledom na spomladansko zasedanje Evropskega sveta.

7. Predpogoji za učinkovito izvajanje lizbonske strategije

7.1 Ob poudarjanju potrebe po uskladitvi lizbonskih reform z evropsko civilno družbo je Odbor mnenja, da mora revizijski postopek za izvajanje lizbonske strategije izpolnjevati štiri zahteve:

7.2 Prvič, izvajanja lizbonske strategije ni mogoče odložiti na jutri. Mednarodna konkurenca se vsak dan povečuje. Posledično prihaja do preseljevanja industrije, pojava, ki vpliva na vedno večje število regij in sektorjev, ki tekmujejo s pojavljajočimi se ekonomijami nizkih plač z nizkimi proizvodnimi stroški ter pogosto naj sodobnejšimi in inovativnimi tehnologijami. Učinkovitih dolgoročnih ukrepov za ponovno vzpostavitev konkurenčnosti Evrope kot poslovne lokacije ni mogoče odložiti.

7.3 Lizbonska strategija je strateški koncept. V tem smislu je primerljiva s prejšnjimi strateškimi koncepti, ki so odločilno pospešili integracijo. V teh primerih so Komisija in države članice tesno sodelovale pri oblikovanju načrta z dobro opredeljenimi roki in koraki. Carinska unija, ki je bila zapisana v pogodbo na koncu šestdesetih let, je dober primer za to. Prav tako lahko uspeh Evrope 92 pripišemo tovrstnemu načrtu. Monetarna unija je še en primer uspeha. V navedenih primerih je šlo ali za uspešnost metode Skupnosti, kot to velja v primeru carinske unije in v projektu Europa 92 ali pa je pozitiven prispevek držav članic omogočil doseganje nujnega cilja, kot je sodelovanje v okviru EMU. Težava je v tem, da danes ne gre za nobeno od omenjenih možnosti. Zadovoljiv napredek je povsem odvisen od politične volje.

7.4 Drugič, lizbonska strategija ne more uspeti brez mednarodnih predpisov. Evropski delodajalci in delavci si ne želijo z vso vnemo spoprijeti z nebrzdano konkurenco in obtičati v težavah v nenadzorovani spirali zniževanja stroškov brez upoštevanja zdravstvenega, varstvenega, socialnega in okoljskega napredka ter uravnoteženega in trajnostnega razvoja. Zato lahko lizbonske reforme uspejo, le če Unija izvaja vzporedni pritisk znotraj Svetovne trgovinske organizacije, Mednarodnega denarnega sklada, Svetovne organizacije za intelektualno lastnino, Mednarodne organizacije dela in drugih mednarodnih organizacij za vzpostavitev okvira za globalizacijo prek bolj poštenih in učinkovitejših predpisov. Pomembno je vzpostaviti mednarodno priznan referenčni okvir za konkurenčnost, ki vsebuje minimalna pravila glede konkurenčnosti, varnosti, standardov kakovosti, socialnih pravic, zaščite otrok, varstva okolja in intelektualne lastnine. Brez takšnih zagotovil bi bilo nestvarno poskušati pridobiti si podporo evropske javnosti.

7.5 Tretjič, izvajanje lizbonske strategije ne sme potekati v nasprotju s socialnim modelom EU – ob tveganju uboja bolnika, ki naj bi se pozdravil.

7.5.1 Pomembno je umiriti strahove glede obsega in družbenih stroškov reform. Ljudje se morajo zavedati, da so te reforme bistvene za trajnost evropskega socialnega modela kot dela odprtega gospodarstva. Ključni cilj lizbonske strategije mora biti zagotovitev dolgoročne izvedljivosti evropskega socialnega modela, na katerega so naši državljani tako navezani in kot je izraženo v Listini o temeljnih pravicah, hkrati pa je treba ta model uskladiti z zahtevami konkurenčnosti.

7.5.2 Lizbonska strategija mora v celoti upoštevati tudi okoljske zadeve. Obveznosti, sprejete leta 2001 v Göteborgu, jasno potrjujejo in poudarjajo v Lizboni izraženo željo po uskladitvi konkurenčnega gospodarstva z dobro kakovostjo življenja.

7.6 Četrtič, jasno je, da je uspeh lizbonske strategije odvisen od močnejših evropskih, nacionalnih in regionalnih partnerstev med državami in predstavniki socialnih in poklicnih interesnih skupin ter socialnimi partnerji. V prvih nekaj letih izvajanja lizbonske strategije je bilo preveč držav, ki v snovanje in izvajanje reform niso uspele v celoti vključiti socialnih partnerjev, saj so se z njimi komaj kdaj posvetovali in jih komajda omenile v letnih poročilih o napredku. V petih letih, ki so še ostala za uresničitev lizbonskega cilja, se takšnih napak ne sme ponavljati. Brez obveščanja, alarmiranja, vključevanja in prave mobilizacije civilne družbe cilj ne bo dosežen.

8. Osem prednostnih predlogov Evropskega ekonomsko-socialnega odbora za izboljšanje izvajanja lizbonske strategije

Na podlagi analize in opravljenih obširnih posvetovanj bi se Evropski ekonomsko-socialni odbor na povabilo Evropskega sveta rad odzval z naslednjimi predlogi:

8.1 Države članice morajo strategijo vzeti za svojo

8.1.1 Vlade držav članic morajo jasno in aktivneje prevzeti odgovornost za izvajanje delovne agende lizbonske strategije. Pomembno je, da vlade držav članic in nacionalni parlamenti sprejmejo strategijo za svojo. Države članice bi morale na naslednjih srečanjih na vrhu predložiti natančne načrte s časovnim okvirom za izvajanje ukrepov, ki jih predlagajo za doseganje lizbonskih ciljev.

8.1.2 Lizbonsko strategijo je treba priznati takšno, kot je: zelo visoko zastavljen cilj za izgradnjo evropske družbe, ki bo družba razcveta, blaginje, konkurenčnosti, socialne vključenosti in visoke ozaveščenosti glede okoljske razsežnosti. Zato je potrebna aktivnejša komunikacija med socialnimi partnerji in organizirano civilno družbo. Lizbonsko strategijo se je prevečkrat obravnavalo kot zgolj gospodarski cilj.

8.1.3 Odprti metodi koordinacije je treba dati več ostrine: letna primerjalna analiza mora biti podrobnejša, države članice pa bodo morale nazorneje pokazati, ali obstajajo kakršne koli strukturne oziroma druge ovire za doseganje skupno določenih ciljev.

8.2 Krepitev rasti in kohezije

8.2.1 Pakt stabilnosti in rasti je treba razviti v instrument za rast in izboljšanje produktivnosti, ob osredotočenju na cilje stabilnosti skozi celotne ekonomske cikle in ne le v posamičnih letih. Za podpiranje povpraševanja je potrebna mešanica makroekonomske politike brez napetosti.

8.2.2 ECB bi morala bolj upoštevati širši ekonomski vpliv svojih odločitev in odvisno od omejitev nadziranja inflacije delovati v podporo lizbonskim ciljem.

8.2.3 Vlade bi morale ob usklajevanju ekonomskih politik med državami članicami (in znotraj njih) določiti cilje učinkovitosti in spremljati ključne indikatorje za nazoren prikaz rezultatov.

8.2.4 Oblikovati je treba kohezijske politike za aktivno okrepitev izboljšav konkurenčnosti, ki bodo pripomogle k zmanjšanju stopnje razlik v dohodku po vsej Skupnosti. V okviru kohezijskih politik je treba sprejeti kodeks sprejemljivega ravnanja glede uporabe državnih pomoči.

8.3 Učinkovitejše uresničevanje notranjega trga

8.3.1 Posebno pozornost je treba posvetiti cilju uresničenja notranjega trga, ki je zdaj razširjen na 25 držav članic. Evropska komisija bi morala podrobno poročilo o še neuresničenih izvedbenih vprašanjih vključiti v letne ocene lizbonske strategije.

8.3.2 Kar nekaj ukrepov glede enotnega trga je že zapadlih in jih je treba nemudoma sprejeti: uredba o odpravi dvojnega obdavčevanja znotraj enotnega trga; takojšnja razpoložljivost preprostega, učinkovitega in cenovno zmernege patenta Skupnosti; oživitvev uravnoteženega uresničevanja pravega notranjega trga storitev.

8.4 Spodbujanje inovativnosti in kakovosti

8.4.1 Evropska investicijska banka (ECB) in Evropski investicijski sklad bi morala v sodelovanju s Komisijo in državami članicami intenzivneje posredovati, spodbujati in strukturirati inovativne naložbene projekte in programe tako javnim kot tudi zasebnim sektorjem. EIF naj bi še naprej izražal potrebo po visoki rasti in inovativnih malih in srednje velikih podjetij v Evropi zlasti z zagotavljanjem rizičnega kapitala in kreditov ter s podpiranjem možnosti financiranja s strani ECB.

8.4.2 Kakovosti (kakovost blaga, storitev, predpisov, upravljanja, zaposlovanja, socialnih odnosov in okolja) je bistvena za izvajanje strategije in bi morala biti sestavni del letnih ocen napredka na nacionalni ravni in ravni EU.

8.5 Preoblikovanje socialne politike

8.5.1 Socialno politiko je treba priznati kot prvi pogoj konkurenčnosti in produktivnosti ter obratno. Agendo socialne

politike za razširjeno Evropsko unijo je treba preoblikovati. To bi se lahko izvršilo v obliki Listine o trajnostnem socialnem razvoju, ki obravnava ključna področja socialne politike in temeljne pravice državljanov.

8.5.2 Štiri področja socialne politike so še posebej pomembna za pospeševanje konkurenčnosti: politike zaposlovanja, starejši v poklicnem življenju, aktivnejše politike socialnega vključevanja in zdravstveno varstvo, vključno s povezavo med zdravjem, socialno zaščito in okoljem. Potrebne so nove pobude na vseh teh področjih ob tesnem posvetovanju med EU, nacionalnimi vladami in socialnimi partnerji.

8.5.3 Širitev družbe, ki temelji na intenzivnem znanju zahteva obsežne vire tako za osnovno kot za nadaljnje izobraževanje in usposabljanje. Čeprav se vseživljenjsko učenje že širi v vseh državah članicah, ga je treba nadalje razvijati, vključno z vseživljenjskim učenjem na višjih ravneh znanja. Evropska komisija bi morala ob posvetovanju s socialnimi partnerji raziskati možnosti doseganja vseevropske Listine o vseživljenjskem učenju, vključno z alternativnimi finančnimi možnostmi.

8.5.4 V skladu s sklepi Evropskega sveta v Tamperju in Thessalonikih mora EU razviti aktivnejšo skupno politiko priseljevanja. Iz demografskih, gospodarskih in socialnih razlogov bo v naslednjih letih priseljevanje v Evropo ostalo ključno vprašanje. Za izvajanje lizbonske strategije potrebuje EU transparentnejšo zakonodajo o sprejemanju zakonitih priseljencev, dobro medsebojno usklajeno politiko priseljevanja in Evropejce zaposlovanja ter novo politiko integracije in boja proti diskriminaciji.

8.6 Spodbujanje javno-zasebnih partnerstev za raziskave

8.6.1 Raziskave, tako osnovne kot uporabne, so pomemben steber z vidika družbe, ki temelji na intenzivnem znanju. Podjetja v EU prej zaostajajo kot dosegajo cilje večjih izdatkov za raziskave. Prav tako to velja tudi za vlade. Več virov za raziskave bi lahko pridobili z javno-zasebnimi partnerstvi. Evropa potrebuje aktivne ukrepe, da bo evropske raziskovalce, dejavne drugje, pripravila k temu, da se vrnejo.

8.6.2 Evropska komisija bi morala predstaviti načrt za povečanje vlaganj v raziskave, za boljše usklajevanje programov EU in nacionalnih programov ter za oblikovanje Evropskega sveta za raziskave.

8.6.3 V primerjavi z Združenimi državami Amerike je v Evropski uniji prenos znanja iz raziskav v industrijo neučinkovit in počasen. Evropska komisija bi morala predstaviti konkreten načrt ukrepov za pospeševanje prenosa znanja v industrijo.

8.6.4 Zlasti mala in srednje velika podjetja potrebujejo dostop do raziskav in podporo za uvajanje naprednih tehničnih rešitev. Evropska investicijska banka mora skupaj z Evropsko komisijo razvijati načine in sredstva za nadaljnje pospeševanje tega prenosa znanja.

8.7 Aktivnejša zaščita okolja

8.7.1 Lizbonska strategija temelji tudi na tretjem stebri, tj. okoljski razsežnosti. Aktivneje je treba spodbujati razvoj okolju prijaznih tehnologij. Povečati je treba skupna javno-zasebna prizadevanja na področjih oskrbe z energijo in prevoza. Dolgoročno gledano, je mogoče iz okoljskega sektorja doseči pomembne sinergijske učinke.

8.7.2 Trajnostni razvoj je nujen sestavni del lizbonske strategije v naslednjih petih letih, vendar pa njegova časovna perspektiva presega časovni okvir lizbonske strategije. Revidirana strategija za trajnostni razvoj mora vključevati konkretne ukrepe, združljive z drugo polovico lizbonske strategije.

8.8 Pridobitev podpore državljanov Unije

8.8.1 Vrnite lizbonsko strategijo državljanom Evrope! Organizirana civilna družba in socialni partnerji morajo imeti jasnejšo in obsežnejšo vlogo pri izvajanju lizbonske strategije. Evropski ekonomsko-socialni odbor izraža polno podporo izjavam, ki jih je v tem smislu podal Evropski svet.

8.8.2 Če naj bi lizbonski cilji postali stvarno dosegljivi, mora Evropska unija ponuditi skladen, dinamičen in napreden pristop tako v smislu ciljev za Unijo kot v smislu institucionalne dinamike. Evropska ustavna pogodba verjetno najboljše

zastopa te cilje, zato jo je treba prepričljivo razložiti, države članice jo morajo sprejeti, pridobiti pa je treba tudi podporo državljanov Evrope.

8.8.3 EESO tako priporoča, da se lizbonska „nova različica“ priključi stalni metodi za „Evropo 92“. Če temelji na obstoječi praksi, to pomeni, da bodo odnosi glede usmeritev gospodarske politike, notranjega trga, zaposlovanja in lizbonske strategije strnjeni v enoten strateški načrt z natančnimi roki, z njim pa bo jasno določeno, na podlagi katerega odločitvenega procesa se od koga v določenem trenutku pričakuje določeno dejanje (Komisije, Sveta, držav članic).

8.8.4 Na nacionalni ravni imajo zelo pomembno vlogo ekonomsko-socialni sveti, skupaj s socialnimi partnerji in različnimi organizacijami civilne družbe. Pri izvajanju lizbonske strategije imajo lahko ti sveti prav posebno vlogo.

8.8.5 Evropski ekonomsko-socialni odbor je na ravni EU pripravljen prevzeti aktivno odgovornost za podporo izvajanja in spremljanja lizbonske strategije, ob tesnem sodelovanju s socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe na evropski ravni.

8.8.6 Informirajte državljane Evrope o lizbonski strategiji! Poudarite temeljne cilje strategije: zgraditi Evropo razcveta in blaginje, z visoko stopnjo konkurenčnosti in zavestjo o okoljskih vprašanjih. Brez aktivnega vključevanja državljanov strategije nikoli ne bo mogoče uspešno izvesti. Evropski ekonomsko-socialni odbor ima namen aktivno prispevati k tovrstnim obveščevalnim prizadevanjem.

8.8.7 Izvajanje lizbonske strategije zahteva jasno politično usklajenost na ravni EU in na nacionalni ravni. Trije stebri strategije zagotavljajo edinstvene možnosti za sinergijske učinke v ekonomskem, socialnem in okoljskem smislu. Znova aktivirajte proces lizbonske strategije – s tremi stebri v pogojih, skladnih s skupno politiko.

Bruselj, 27. oktober 2004

Predsednik

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Anne-Marie SIGMUND